

ALFONS ROIG

La devoció per l'art

institució
alfons el magnànim
centre valencià
d'estudis i d'investigació
VALÈNCIA, 2019

Coordinació de l'edició

Josep Monter

Artur Heras

Anacleto Ferrer

Disseny i maquetació

Ana G. Galindo

Artur Heras

Textos

© Joan Fuster *et alii*

Traduccions i correcció

Marc Gandia

Eva Dénia

Imatge de la coberta

Pintura: Vera Pagava

Escultura: Loló Soldevila

© 2019, d'aquesta edició

Institució Alfons el Magnànim

Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació

Diputació de València

Corona, 36- 46003 València

Tel.: +34 963 883 169

contacte@alfonselmagnanim.com

www.alfonselmagnanim.net

Impressió: Paper Plegat, s.l.

Dipòsit legal: V-3367-2019

ISBN: 978-84-7822-835-5

Agraïments

Agraïm a totes les persones i institucions que ens han facilitat informació, així com a aquells autors que, malauradament, desconeixem les seues dades i no figuren en els crèdits

© Fotografies

Arxiu A. Roig / Biblioteca Muvim

Pàgines: 8, 23, 32, 53, 57, 59, 60 a, c, 73, 92, 97, 99, 102, 115 a, 118-119, 121, 126, 136, 149, 163, 170, 204 a, 209, 212, 213, 235, 262 a, 265, 299, 300, 306, 308 a, 310, 312, 324, 325, 332, 337, 343, 347, 360, 365, 370, 371, 373, 399, 401.

Espai Fuster/ Biblioteca Catalunya Pàgina: 12.

Col·lecció Alfons Roig (*) Diputació de València

(Les fotos amb asterisc corresponen a obres pertanyents a la Col·lecció Alfons Roig)

Pàgines: 19, 29, 39, 60 b, 69, 83, 89, 91, 100 a, 106 a, 110, 115 b, 128-129, 145, 153, 156, 158, 160, 165, 169, 181, 182, 184, 187, 193, 197, 200, 202-203, 204 b, 206, 224, 229, 247, 259, 262 b, 274, 282, 290, 311, 341, 344, 361, 381, 387, 388, 395, 398, 414-421, 436-443.

Arxiu Diputació de València

Pàgines: 33, 36, 56, 66-67, 76, 95, 104 b, 120, 205, 349.

© **Successió Pablo Picasso, VEGAP, Madrid**, 2019. Pàgs. 218, 240.

© **Comissió Tàpies, VEGAP, Barcelona**, 2019. Pàg. 243.

Beatriz Bergamín, pàg. 174.

Robert Cohen, pàg. 210.

Rafael de Luis, pàgs. 49, 50, 124-125, 304 a, 329, 426.

Victòria García, pàg. 384.

José G. Poveda, pàgs. 377, 379, 429.

Artur Heras, pàgs. 106 b, 133, 194, 295, 307, 355, 356, 390, 405.

Julián Marrades, pàg. 350.

Jean Ph. Ramseyer, pàgs. 42, 60 d, 232, 301, 302, 303, 308 b, 377, 378.

Rafael Requena, pàg. 230.

José V. Rodríguez, pàg. 23.

Maite Simón, pàg. 304 b.

R. Toppoli, pàg. 24.

Anònim, pàgs. 248-249.

El detall ceràmic de cada capítol està tret del conjunt que narra la batalla entre cristians i infidels en la capella de l'Ermita de Llutxent.

A.R. en Alemanya, c. 1956 (Foto: Arxiu A.R.)

ALFONS ROIG

1903 1987

La devoció per l'art

JOSEP MONTER, ARTUR HERAS I ANACLETO FERRER (eds.)

INTRODUCCIÓ 13

NOTA SOBRE ALFONS ROIG. Joan FUSTER

PRÒLEG. Josep MONTER, Artur HERAS i Anacleto FERRER

PORTADA. Anacleto FERRER

1 ITINERARIUM VITAE 31

Josep MONTER i Josep VIDAL TALENS

2 ESCRITS D'ALFONS ROIG 135

2.1 FRAGMENTS AUTOBIOGRÀFICS

2.1.1 CURRICULUM VITAE

2.1.2 APUNTES - DIARIO DE 1936

2.1.3 FASES DE LA MEUA PLANETA

2.2 QUADERN DE PARÍS-1956

2.3 PICASSO, PINTOR PRERELIGIÓS? Conferència, 1962

2.4 KANDINSKY. Conferència, 1965

3 CORRESPONDÈNCIA 231

3.1 ALFONS ROIG I LA SEUA RELACIÓ AMB JOAN FUSTER: EL PROJECTE D'UNA HISTÒRIA DE L'ART DESPRÉS DE LA GUERRA CIVIL

3.2 VARIA ET MEMORABILIA

Vicente ALEIXANDRE, J. Luis CANO, Emilio PRADOS, C. BLANCO, Carlos FENOLL, Josefina MANRESA, Nina KANDINSKY, Jacques LASSAIGNE, Vano y Vera PAGAVA, M. POLIAKOFF, Roberta GONZALEZ, Ángel FERRANT, M.D. CHENU, Isabelle ROUAULT, Bernard DORIVAL, Alfred MANESSIER, Alberto MAGNELLI, Manolo MILLARES, Eusebi SEMPERE.

4 L'ERMITA DE LLUTXENT 297

4.1 ANTICS RECORDS. Joan GARCERÀ

4.2 TAULA PARADA A L'ERMITA DE LLUTXENT. Ximo SANCHIS

4.3 DON ALFONSO Y LA COMUNIDAD DE TAIZÉ. Frère ROBERT

5 TESTIMONIS I (Paraules) 331

5.1 ALFONSO ROIG, EUGENIO D'ORS Y YO. J.L. ARANGUREN

5.2 ALFONS ROIG I ANTONIO RODILLA.

AMICS IRRECONCILIABLES? Ramón GASCÓ

5.3 DON ALFONSO. P.P. RÉGAMEY

5.4 BALADA. Sensación de siesta. J. GIL ALBERT

5.5 EL PROFESOR ALFONSO ROIG Y EL POETA MIGUEL HERNÁNDEZ. Manuel MOLINA

5.6 PROFECÍA CUMPLIDA. Antonio FERNÁNDEZ ALBA

5.7 LA BELLESA, LA LLIBERTAT, L'AMISTAT. Vicent VENTURA

5.8 EL PARE ROIG. Doro BALAGUER

5.9 L'ALFONS ROIG QUE JO VULL RECORDAR. Andreu ALFARO

6 TESTIMONIS II (Veus) 363

6.1 ALFONS ROIG, QUI SE'N RECORDA? Josep PICÓ

6.2 LA GRAN SORT DELS QUI HEM TINGUT MESTRES: ALFONS ROIG I ELS SEUS DEIXEBLES. Rafael VALLS

6.3 ALFONS ROIG, PROFESSOR. Eusebi MORENO

6.4 TRETZE ANYS A PROP D'ALFONS ROIG. Rafael REQUENA

6.5 DON ALFONS - SOLEDAT, FRACÀS I TRIOMF. Jeremy FOX

7 ART I LLIBRES 411

7.1 ALFONS ROIG, COL·LECCIONISTA D'ART. Artur HERAS

7.2 EL LLEGAT D'ALFONS ROIG. Ana Mª REIG

8 CRONOLOGIA / BIBLIOGRAFIA 447

8.1 PUBLICACIONS D'ALFONS ROIG

8.2 BIBLIOGRAFIA SOBRE ALFONS ROIG

València
11-3-72

Estimat amic Joan,
Ara mateix acabe de llegir
el vostre Paig València i n'estic
entusiasmada. He desaubert a
tot lo llarg del llibre un li-
risme sobri i una saborosa ironia
que m'han sorprès i m'han
encisat. El final és meravellós.
Perdoneu-me si tal dic que
m'ha vingut al cap el final
de Don Quixot. És magnífica
la peroració del praisatge i
l'exaltació del treball del
home. Estic d'acord en

NOTA SOBRE ALFONS ROIG

JOAN FUSTER¹

Potser ara, els qui només vam ser amics d'Alfons Roig haurem de limitar-nos a evocar la seua figura afable i discreta i la memòria d'il·lusions compartides o coincidents. I no seria poc, això, si ho poguéssim fer amb la calma i la precisió que demanen, ja reposats, irreversiblement reposats, els modestos episodis de l'alegria humana. L'Alfons Roig que jo vaig conèixer era el conversador perspicaç i divers, el sacerdot tolerant, l'home sensible i d'altres curiositats intel·lectuals, i d'ell en parlaré sempre amb gratitud. Els qui, a més de ser-li amics, van tenir la sort d'aprofitar-lo com a mestre, podran eixamplar-ne l'elogi i afegir-hi el multiplicat testimoni d'una vivència personal. No sé si la paraula «mestre» és l'adequada. Hi ha magisteris més subtils que no l'estricta autoritat docent: més profunds, més segurs. I durant anys i anys, Alfons Roig va incidir amb l'agudesia de l'estímul, del consell i de l'entusiasme, sobre un ampli sector dels artistes plàstics valencians. A la seua manera, Roig va contribuir enèrgicament a minar la nostra densitat provinciana —el nostre dens provincianisme—: un dia o altre, algú ho sabrà valorar com cal. A mi, en el present homenatge, em pertoca corroborar-ho com a espectador.

Carta Alfons Roig a Joan Fuster, 1972. (Arxiu J. Fuster. Biblioteca de Catalunya, Barcelona)

1. FUSTER, J.: «Joan Fuster», dins AADD.: *Alfons Roig i els seus amics*, València, Diputació de València, IVEI, 1988, pàg. 13.

PRÒLEG

JOSEP MONTER, ARTUR HERAS I ANACLETO FERRER

Alfons Roig Izquierdo va morir a Gandia el dia 11 de maig de 1987. Pocs anys abans va fer donació de totes les seues obres d'art i de la seua biblioteca (més de 6.000 llibres) a la societat valenciana en la representació institucional de la Diputació Provincial de València. Un any després, la Sala Parpalló d'esta Diputació va organitzar l'exposició *Alfons Roig i els seus amics*. En l'ampli catàleg que l'acompanyava es deia que «l'exposició és una mostra d'agraïment públic a una persona que, mentre visqué, s'esforçà a donar als seus conciutadans tot allò que ell havia assolit al llarg de la seua vida dedicada a l'estudi i comprensió del seu temps [i alhora] un apropament a aquest home que dedicà la major part dels seus esforços a entendre, a través de l'art i la literatura, el món que li va pertocar de viure i, d'aquesta manera, a ajudar a millorar-lo».¹ Des d'aquell moment, a falta d'una biografia, amics i deixebles seus hem procurat que la seua memòria no desaparega.

En el mes de juliol de 1995, la Sala Parpalló, en iniciar un nou camí en el Centre Cultural la Beneficència, va presentar una part de la petita pinacoteca d'Alfons Roig, amb el títol *La nit estrellada*, «per mantindre viva la seua memòria i un poc també per aprofundir en el singular estil d'Alfons Roig en el seu apropament a l'art, que té molt a veure amb el tarannà del pelegrí, sempre disposat a convertir el lloc d'arribada en punt de partida, en constant inquietud», com deia el tríptic.

En l'any 1997, en el desè aniversari de la mort d'Alfons Roig, la *Revista Saó* va dedicar un número a la memòria d'Alfons amb el títol *Alfons Roig, te'n recordes?*.

1. AADD.: *Alfons Roig i els seus amic*. Sala Parpalló-Palau de la Scala. València, juny-juliol 88, Diputació de València, Universitat Internacional Menéndez Pelayo, Institut Valencià d'Estudis i Investigació, València, 1988, pàg. 28.

Dos anys després, en maig de 1999, la Sala Parpalló va presentar al Centre Cultural La Beneficència l'exposició *Alfons Roig, pas a pas*, que –segons el tríptic– «gira al voltant dels tres únics llibres escrits per Alfons Roig: *L'Ermita de Llutzent*, *Ronda del veïns de l'Ermita* i *Art viu del nostre temps*, acompanyats d'una menuda selecció de llibres de la seua biblioteca que alguns dels seus deixebles reconeixen com els primers signes de Modernitat que conegueren».

En l'any 2007, en el vintè aniversari de la seua mort, el Museu Valencià de la Il·lustració i de la Modernitat (MuVIM), depenent de la Diputació Provincial de València, va organitzar al Col·legi Major Rector Peset l'exposició *Alfons Roig (1903-1987). Una vida dedicada a l'art*, i va editar amb el mateix títol un catàleg així com el llibre de les Actes de les jornades realitzades els dies 14 i 15 de juny del mateix any amb motiu de dita exposició.

Finalment, en el 2017 (28 de setembre-12 de novembre), en el trentè aniversari, de nou el MuVIM va organitzar l'exposició *Alfons Roig i la generació del 27*, comissariada per Rosa Mascarell Dauder qui, a més de coordinar l'edició d'un tríptic i d'un catàleg amb el mateix títol, va ser l'editora d'*Epistolario Alfons Roig – María Zambrano (1955-1985)*, publicat per la Institució Alfons el Magnànim. Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació.

Com veieu, al llarg d'estos trenta anys hem tractat, en la mesura de les nostres possibilitats, mantenir viva la seua memòria, si més no, per als qui el van conèixer personalment i que, per llei de vida, cada vegada són menys, de manera que hui Alfons Roig és per a moltes persones només el nom d'un auditori de la Facultat de Belles Arts de la Universitat Politècnica de València o el d'una sala d'exposicions del MuVIM o el d'un premi de pintura patrocinat per la Diputació Provincial de València. Per això i perquè el seu no siga com un nom escrit sobre l'aigua hem confeït el present llibre que, en bona mesura, respon a la pregunta que, ja en l'any 1997 –només deu anys després de la mort d'Alfons Roig–, es feia Josep Picó «¿per què hauríem de recordar-lo?»; i a la qual ell responia així: «Es podria dir d'aquella

època en què hi havia pocs referents culturals quotidians i d'aquella colla d'homenots, el que Beatrice Webb ens ha deixat escrit al seu diari *My Apprenticeship* del seu mestre i amic Herbert Spencer: “El que heu pensat i ensenyat ha format part de la nostra atmosfera intel·lectual i, com de l'atmosfera, nosaltres n'érem aleshores conscients”».²

En este llibre hem volgut recuperar una bona part del treball que vam fer en el catàleg de la primera exposició de 1988, *Alfons Roig i els seus amics*, perquè considerem que la informació que ofereix és encara hui una referència de primera mà. De totes les aportacions posteriors només hem volgut reproduir l'esmentada de Josep Picó, perquè proposa la ineludible pregunta del sentit de la memòria i la de Ramón Gascó, perquè fins el seu recent decés (2019) va ser l'últim vell amic d'Alfons Roig. Totes les altres col·laboracions són inèdites.

El llibre és doncs un recull de col·laboracions que, tot i mostrar perspectives diferents, quasi inevitablement repetixen la mateixa cançó des de l'admiració, el respecte i l'agraïment per aquell homenot que per a molts fou mestre i amic.

Hi trobareu primer un breu escrit de Joan Fuster, que de manera emblemàtica i succinta emmarca la figura i el significat d'Alfons en la nostra cultura, seguit, com una mena de porta d'entrada, d'una reflexió general d'Anacleto Ferrer.

Segueix l'escrit *Itinerarium vitae* que no pretén ser una biografia, sinó només una espècie de guia cartogràfica que facilite entendre el recorregut vital d'Alfons; a més de dades cronològiques, hi hem inclòs molts records del propi Alfons, dispersos en els seus escrits, així com textos aliens que permeten contextualitzar el seu periple. Creiem que este *Itinerarium* permetrà entendre millor els sis escrits que hem reunit en el segon apartat, dos d'ells inèdits: el *Curriculum*

2. Picó, J.: «Alfons Roig, qui se'n recorda?», *Saó*, núm. 211, X, València, 1997, pàgs. 26.

vitae (que va escriure Alfons en entrar en l'Orde Redemptorista, en la qual va restar fins la seua incorporació al clergat diocesà en la parròquia de Pinet) i el *Diari de 1936* (escrit en l'any 1938, on narra els primers dies de la Guerra Civil); reproduïm *Fases de la meua planeta* i el *Quadern de París-1956*, que ja vam publicar en el 1988, i dues conferències, una sobre Picasso i altra sobre Kandinsky.

Alfons, que preferia *la paraula, el diàleg o, senzillament, la conversa a la lletra rígida, estàtica i exacta*, va mantenir al llarg de la seua vida una abundant correspondència epistolar: a la que ja vam publicar en l'any 1988, hem afegit les cartes inèdites d'Alfons a Joan Fuster, incloent-hi l'esbós que, a proposta d'este, va fer Alfons per a una història de l'art després de la Guerra Civil.

Hem dedicat un apartat a l'Ermita de Llutxent, perquè va ser l'única veritable casa d'Alfons, sempre oberta a tots els seus amics: si la mirada de Joan Garcerà rescata el passat i l'esforç per mantenir-la en peu, Frère Robert deixa entreveure la vida que hi trobaven els qui s'hi apropiaven i Ximo Sanchis exposa la mirada cap el futur, amb un projecte que malauradament no es va fer realitat.

S'inclouen després els testimonis que alguns vells amics –ara ja morts– li van dedicar en la primera exposició del 1988; i les veus actuals d'alguns deixebles que encara van fruit de la seua amistat. Abans de la bibliografia de i sobre Alfons, incorporem a manera de cloenda les aportacions d'Artur Heras i d'Ana Reig sobre el seu llegat: les obres d'art i la biblioteca.

Esperem que este llibre ajude a conèixer la figura, el llegat i la devoció per l'art d'Alfons Roig, un ésser humà complet i complex, més ençà i més enllà del singular moment que li va pertocar de viure.

Román Candio, S.T. tinta s. paper, 1962 *

PORTADA

Alfons Roig i el moment més pregnant

ANACLETO FERRER

De vegades somnie amb una obra d'immensa envergadura, que abaste tot l'àmbit d'elements, d'objectes, de contingut i d'estil. Potser això continuarà sent sempre un somni, però de vegades convé plantejar-se tals possibilitats.

Paul Klee

L'any 1506 va ser descobert en l'Esquilí de Roma un grup escultòric que immediatament es va identificar amb el Laoconte descrit per Plini com l'obra mestra dels escultors hel·lènics de l'Escola de Rodes. La història que es troba en la base d'este impressionant monument de marbre blanc és la següent: durant la guerra d'Ílion, Laocoont, sacerdot troià del temple d'Apol·lo, va advertir als seus conciutadans que si deixaven creuar la muralla al cavall de fusta cauri en un parany parat pels grecs. En represàlia, Atenea i Posidó, favorables a estos últims, van enviar des de la mar dues serps monstruoses que van envoltar i van asfixiar a Laocoont i als seus dos fills.

Des d'una perspectiva romana de la història, la mort d'estos innocents està relacionada, segons Virgili, amb la fugida de l'heroi semidéu Enees, que al comandament dels derrotats troians supervivents va solcar la Mediterrània per a arribar a les costes del Laci i donar origen a una progènie que culminarà amb la fundació de Roma. A Juli II (1503-1513), el Papa guerrer i emecenes que va fer erigir l'actual Basílica de Sant Pere, no podia passar-li desapercebuda una escultura d'esta rellevància i immediatament la va comprar per a col·locar-la al Pati de les Estàtues, nucli de les col·leccions papals d'antiguitats clàssiques. En l'any 1755, Johann Joachim Winckelmann, un bibliotecari ale-

many al qual molts consideren inventor de la moderna Història de l'Art, aconseguia notorietat entre els seus compatriotes amb un text que amb prou feines tenia quaranta pàgines publicat amb el títol *Reflexions sobre la imitació de les obres gregues en la pintura i l'escultura*. El seu principal assoliment va ser apartar el gust europeu de l'antiga Roma, que era la pàtria imaginària del classicisme barroc, per a reorientar-lo cap a una Grècia no menys quimèrica. I va ser precisament el Laocoont el que el va portar a pronunciar la seua famosa sentència segons la qual «la característica general més destacada de les obres mestres gregues és, per fi, una *noble senzillesa* i una *serena grandesa*, tant en la postura com en l'expressió».

Un altre alemany, Gotthold Ephraim Lessing, per a no pocs epònim de la Il·lustració al seu país, donava a la impremta en l'any 1766 el seu *Laocoont o sobre les fronteres de la poesia i la pintura*, un llibre basal per a la història d'Estètica i de les Teories de l'Art. Si Winckelmann defensava que la gestualitat continguda del sacerdot troià és la manifestació externa d'eixa *serena grandesa* hel·lena per a la qual resulta impròpia l'exteriorització del dolor, per extrem que este siga, Lessing desmitifica la seua visió de Grècia destacant que la condició pròpia de les arts plàstiques és la seua espacialitat, la qual cosa fa que la millor manera en què poden imitar accions és recurrent al «moment més fecund» o «més pregnant» de l'acció, aquell en què la figura en moviment, sotmesa a la quietud per les condicions espacials del medi, es troba en una actitud tal que deixa endevinar a l'espectador l'instant precedent i el que segueix, el passat i l'avenir: l'eternitat congelada i concentrada en un moment, en un únic punt sense superposició ni transparència.

Fem ara un altre salt en el temps i anem fins a l'any 1955. L'escenari, entre mític i real, continuarà sent el mateix: Roma, coneguda com la Ciutat Eterna perquè en ella el temps sembla haver-se detingut formant un palimpsest de segles. Un vesprada de finals de juliol o principis d'agost de l'any 1955, un home de mitjana edat, alçada escarida, pícnic de complexió i de *noble senzillesa*, «tant en la postura com en l'expressió», truca a la porta del número 3 de la Piazza del

Popolo, on habita una dona amb la qual ha contactat per mediació d'un amic comú, però a qui encara no coneix. D'eixa primera trobada naixerà una amistat basada en el mutu reconeixement i respecte que durarà el que duren les llargues vides de tots dos.

A.R. en la seua vivenda al carrer San Jacinto, c.1980. València (Foto: J.V. Rodríguez)

Així, en abstracte, l'assumpte no té res de particular, sinó fora perquè ell porta vestit talar i barret de teula, segons manen els estrictes cànons vestimentaris de l'Església catòlica apostòlica romana, i ella és una exiliada republicana espanyola que suma ja diverses ciutats en un èxode que s'endevina encara prolongat: París, Nova York, l'Havana, Mèxic, Sant Joan de Puerto Rico i, ara, Roma.

Alfons Roig, que així s'anomena ell, és un capellà valencià amic d'Eugeni d'Ors que exercix com a professor d'Arqueologia Cristiana, Història de l'Art i Estètica en el Seminari Diocesà de Montcada i en l'Escola de Belles Arts de Sant Carles i que ja ha passat per París, en aquells dies epicentre encara de l'art modern.

Casa on vivia M. Zambrano en els anys 50 en la Piazza del Popolo, 3 de Roma (Foto: R. Toppoli)

María Zambrano, que així s'anomena ella, és una filòsofa i escriptora, estreta col·laboradora de José Ortega y Gasset (mort a l'octubre del 55) i de Xabier Zubiri, signant del manifest fundacional de l'Aliança d'Intel·lectuals per a la Defensa de la Cultura i membre del consell de redacció d'*Hora de España*, que en la seua *Carta sobre el exilio*, de l'any 1961, escriurà:

Nuestro silencio, el silencio de los exiliados, que tan poco han hablado del exilio habiéndolo podido hacer tanto, muestra que no se ha seguido la vía de la justificación, por la que se desfila armado de resplandecientes razones, sino esa otra que no parecía ser vía siquiera: la de irse despejando de sinrazones y hasta de razones, de voluntad y de proyectos;

una intel·lectual roja i transterrada, en suma. Ambdós coneixen bé la història de Laocoont i de les seues variades lectures. A ambdós els emociona el drama del sacerdot troià i el seu prole. Tots dos són pudorosos, continguts, prudents.

El facilitador de la trobada és José Luis Cano, un dels millors coneixedors de la poesia de les generacions del 27 i del 36, de les quals, des de les pàgines de la revista *Ínsula*, s'havia erigit en valedor en una època d'*impenetrable foscor* per a la cultura. María va quedar impressionada per la visita d'aquell clergue que venia, sense que gairebé ningú del seu entorn ho sabera i sense que ningú l'impel·lira o l'animara a fer-ho, a demanar-li perdó (no a oferir-li'l, com solia fer la majoria dels rectors), una cosa tan poc freqüent encara en eixos anys. Així li ho escrivia Cano a Roig el 18 d'agost:

Sé que vio Vd. a MZ. He tenido carta suya, en la que me dice, textualmente: "Gracias por haberme enviado la visita del Padre Alfonso Roig. Cuando salió ayer de mi casa, yo me quedé aún en la habitación con el aire de que había estado aquí un Santo. Excuso decirle cómo se me removieron las entrañas. ¡Ay España nuestra! Que Dios se lo pague. Dígaselo Vd. a él, pues yo no se lo dije. Soy muy tímida y torpe".

Alfons Roig degué sentir-se en abandonar aquella casa com l'«*Ángel desnudo*» poetitzat pel seu admirat Emilio Prados des de Mèxic:

*Miro hacia Dios.
Vuelvo a bajar los ojos.
Mi pie no deja sombra por la tierra.*

No sabem quant va durar la trobada, de la qual tots dos van eixir commocionats, ni què va succeir exactament en aquella habitació romana, per això podem imaginar-nos-ho: és el moment més fecund, el més pregnant, de la trobada entre un representant al seu pesar dels *vencedors* i una *vençuda* que encarnen sense reserves ni escarafalls, i per descomptat sense proposar-s'ho, la qual cosa s'anomenarà dins de molt poc la política de Reconciliació Nacional.

Cal no perdre de vista, per a una millor comprensió d'este moment de pregnància, algunes efemèrides d'eixos anys. Al febrer de l'any

1955 comença a Madrid el *Congreso Nacional de Moralidad y Familia* sota l'ègida de l'arquebisbe de Sió i president de la *Comisión Episcopal de Ortodoxia y Moralidad*; el nacionalcatolicisme continua sent una de les senyes d'identitat ideològica del franquisme. El 27 d'eixe mateix mes Francisco Franco declara al periòdic *Arriba*:

Hemos de tener en cuenta que más de la mitad de la nación sabe muy poco de la monarquía, juzgando muchos de ella por lo que hasta ellos ha llegado de sus últimas etapas de decadencia. Esto puede justificar la frialdad hacia la institución de una gran parte de las generaciones jóvenes y que a la monarquía no se vaya por sentimientos espontáneos, sino por un movimiento reflexivo de conveniencia para la Patria, por repudio de lo republicano y por fidelidad a la tradición y a nuestra mejor Historia;

amb tot i amb això, el 10 de desembre Espanya entra a formar part de l'Organització de les Nacions Unides. La geoestratègia de la guerra freda acabava de donar la baldada final al reconeixement internacional de la dictadura imposada per la mitja Espanya vencedora en la nostra última guerra incivil. Gairebé un parell de mesos després, a principis de febrer de l'any 1956, una manifestació de prop de dos mil joves recorre els carrers de Madrid al crit «¡Abajo el SEU! ¡Abajo Falange! ¡Queremos un Congreso democrático!». Junt a un moviment estudiantil impregnat de rebel·lia feia acte de presència públicament una oposició liberal burgesa. El Govern decreta l'estat d'excepció en tot el país. Finalment, al juny, el Partit Comunista llança una declaració en la qual formula la política de Reconciliació Nacional:

El Partit Comunista representa sens dubte a la part del poble que més ha patit en estos vint anys; a la classe obrera, els jornaleros agrícolas, els llauradors pobres, la intel·lectualitat avançada. Si de fer el capítol de greuges i duels es tractara, ningú el tindria major que el nostre... Nosaltres entenem que la millor justícia per a tots els qui han caigut i patit per la llibertat consistix, precisa-

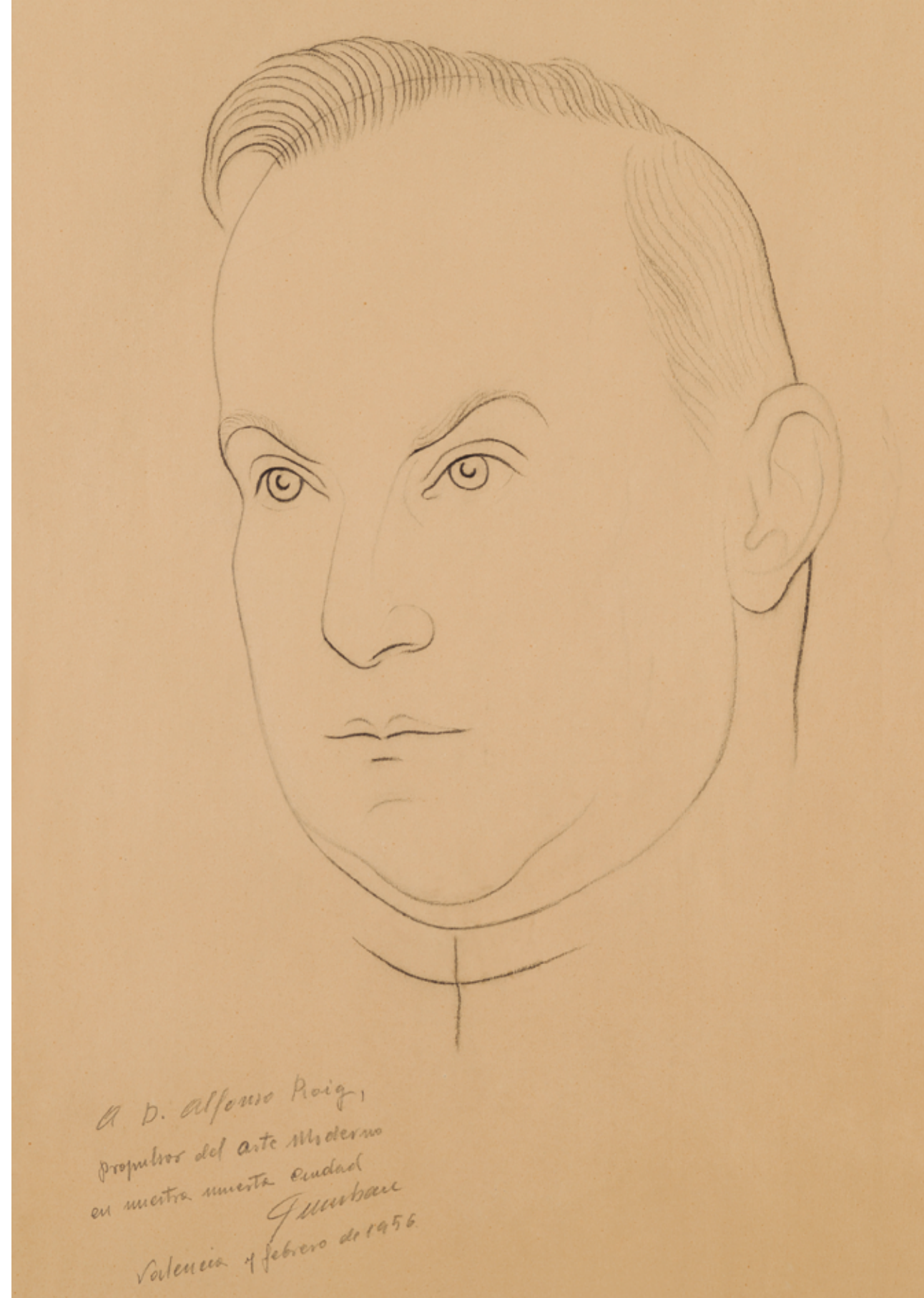
ment, en què la llibertat s'establisca a Espanya... Una política de venjança no serviria a Espanya per a eixir de la situació en què es troba. El que Espanya necessita és la pau civil, la reconciliació dels seus fills, la llibertat.

«*Allí están todos, y tú los estás mirando pasar. / ¡Ah, sí, allí, cómo quisieras mezclarte y reconocerte!*». Són versos d'«*El poeta canta por todos*», un poema d'*Historia del Corazón*, el llibre publicat en el 1954 per Vicente Aleixandre, també amic i corresponsal d'Alfons Roig, que molts situen en l'origen de la poesia social d'aquells anys. A l'abril d'eixe mateix any atracava en el port de Barcelona el buc Semíramis, en el qual tornen 286 voluntaris de la *División Azul*, la divisió d'infanteria que va lluitar al costat de la *Wehrmacht* (les forces armades alemanyes) en el front oriental de la Segona Guerra Mundial. Eren els últims espeternecs de la col·laboració oberta del franquisme espanyol amb el nazifeixisme europeu.

Alfons Roig va viure el seu magisteri artístic amb eficiència i amb passió, però sense esgarrifalls; l'eclesiàstic, captivat per l'aroma ecumènica que arribava de la Comunitat de Taizé, però en la perifèria institucional. Va ensenyar a generacions de joves artistes i d'amants de l'art la importància de Vassily Kandinsky, Juli González, Paul Klee, Pablo Picasso, Víctor Vasarely, Alfred Manessier o Le Corbusier, la capella del qual de *Notre Dame du Haut*, en la localitat francesa de Ronchamp, es va acabar de construir precisament en l'any 1955; però també de Miguel Hernández, el poeta milicià mort a la presó a qui tant va admirar, Vicente Aleixandre, Emilio Prados o la mateixa María Zambrano, que fins a l'any 1984 no va tornar a Madrid, on va morir en el 1991. Va gaudir de l'amistat i el reconeixement d'alguns il·lustres coetanis, com Joan Fuster, José Luis López Aranguren, Andreu Alfaro, Vicent Andrés Estellés, Eusebi Sempere, Manolo Millares o Artur Heras, i poc abans de morir, en l'any 1987, en un últim acte de generositat, Alfons Roig va llegar la seua important pinacoteca, la seua biblioteca i l'Ermita de la Consolació de Llutzent, que havia heretat en l'any 1969, a la Diputació Valenciana.

El moment més pregnant no expandix l'espai ni dilata el temps, només és la fixació estàtica del decurs temporal en la instantaneïtat d'una imatge. En este cas, la imaginada imatge de la trobada, real però carregada de connotacions, a Roma i en el 1955, entre dos éssers solitaris i especials que, al seu torn, anticipa i evoca el desitjat retrobament d'eixes dues Espanyes a les quals un altre poeta de l'èxode, León Felipe, va dedicar sonats i sonors versos: «*La de la espada fratricida y la de la canción vagabunda*».

José Gumbau, Retrat d'Alfons Roig, llapis s. paper, 1956 *

1 **ITINERARIUM VITAE**

JOSEP MONTER PÉREZ I JOSEP VIDAL TALENS

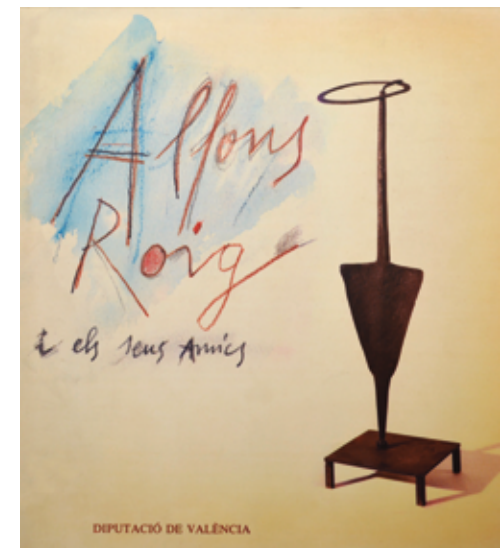

Preàmbul

Vàrem conèixer Alfons Roig al Seminari de Moncada l'any 1965 (encara no teníem 17 anys) com a professor de l'assignatura *Història de l'art i de la cultura*. Alfons va triar com a manual la *Historia general. El arte. La cultura* de José L. Asián Peña: fullejant-lo per tal de revifar la memòria, el que més ens impressiona és no sols la quantitat de notes que escrivíem als marges del llibre, sinó sobretot el que traspuen, quasi sempre indicacions, segurament divagacions colaterals que Alfons feia per matissar el manual o, més aviat, per obrir-nos altres perspectives, incitacions a trepitjar camins que les altres assignatures descuraven o que els seus professors no s'atrevien a desvetllar; d'alguna manera ens convidava a contemplar i endinsar-nos en les diferents expressions de l'art (pintura, arquitectura, poesia i, un poc menys, música), tot descobrint-nos el seu valor per a la formació personal i per a viure plenament la nostra vida. Aquell primerencontre va ser l'inici d'una amistat, una relació filial i una gratitud que ni la seua mort ha pogut esborrar.

Una i altra vegada, com altres deixebles seus, ens hem dedicat a què la seua memòria no s'esborrara com *un nom escrit sobre l'aigua*. La primera vegada que ho vàrem fer va ser l'any 1988 (un any després de la mort d'Alfons): junt amb Artur Heras (aleshores director de la Sala Parpalló del carrer de Landerer de València) vam enllestir l'exposició *Alfons Roig i els seus amics* per a mostrar públicament la donació que havia fet Alfons

Alfons Roig i els seus seus amics, 1988.
Diputació de València

Foto arxiu A.R.

tres anys abans. Els amics d'Alfons que escrigueren en el catàleg manifestaven la seua admiració i el seu agraïment a este sacerdot que havia dedicat la seua vida a estimar l'art viu.

L'última mostra en memòria seua al MuVIM (2008) portava precisament este títol *Alfons Roig (1803-1987). Una vida dedicada a l'art*. Entremig els amics d'Alfons no hem deixat de recordar-lo a través d'articles (que indiquem en la bibliografia) i les exposicions *Nit estrellada* (1995) i *Pas a pas* (1999) en el Centre Cultural La Beneficència.

Ara, en preparar este darrer homenatge volem oferir-vos no una biografia sinó més aviat el seu itinerari vital que, a més de les dades objectives, deixe entreveure la seua manera d'estar i de ser en el món, el seu pelegrinatge en la terra. A més d'uns pocs textos específicament autobiogràfics (que hem reunit en un apartat específic) també hi ha reflexions disseminades en els seus escrits que formen part de la seua biografia. L'any 2008 en les Jornades realitzades en el MuVIM amb motiu de la darrera exposició, Vicent Comes ja va fer un excel·lent estudi sobre el context històric d'Alfons, que hem tractat de completar-lo amb noves dades. Així hem dedicat unes pàgines al seu període d'estudis en Astorga com a membre de l'Orde Redemptorista i al seu trasllat a la diòcesi de València. També hem aconseguit omplir el buit dels seus estudis d'arqueologia cristiana a Roma, per tal d'entendre per què Alfons el solia *despatxar* amb poc (o gens) entusiasme com una mena *d'interim acadèmic* en el seu inquiet pelegrinatge. Potser estes dues etapes resulten relativament estranyes als qui el vam conèixer com a docent (és a dir, a partir dels anys 1950) perquè per a nosaltres era un enamorat de l'art i de la literatura, sense amagar mai el seu sacerdoci, malgrat «les dificultats que suposava per a un capellà ser amic de no creients, i més encara si es tractava de capellans sense la més mínima intenció de deixar de ser-ho», va apuntar en el seu moment Vicent Ventura.¹ Estem convençuts que hi ha un *fil roig* que unix tota la seua vida. I és precisament això el que pretenem oferir-vos amb este *Itinerarium*: una espècie de guia per poder recuperar el seu alè a través dels

1. Cf. el text complet de VENTURA en l'apartat 5.7.

seus escrits. En este sentit veureu que fem hipòtesis i divagacions per contextualitzar algunes coses, que no hem sabut esbrinar amb seguretat. I una última observació: quasi totes les cursives dins dels textos citats són nostres: seria massa penós indicar-ho en cada cas.

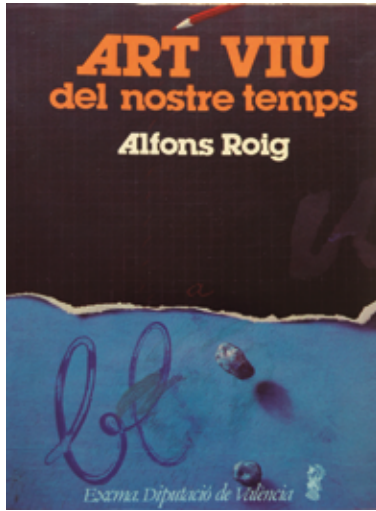
El fil roig

L'any 1982 uns quants amics vam aconseguir el beneplàcit d'Alfons per publicar en el llibre *Art viu del nostre temps* una selecció del que havia escrit; vençudes les seues reticències, des del turó dels seus 79 anys Alfons repassava el que havia sigut la seua vida:

El motiu dels meus escrits i de la meua vida ha estat l'exposició i defensa d'allò que considere que és art viu: l'art que naix amb l'Impressionisme francès, que passa especialment per Picasso, Matisse, Kandinsky i Paul Klee i s'ha establert actualment a Nova York. És a dir, tot el contrari de l'academicisme, de la còpia, de tota mena de *kitsch* i d'historicisme artístic.²

Els qui el vam conèixer estem d'acord amb esta confessió que aparentment (si fem cas de la seua diacronia) oblida els anys de la seua formació com a capellà. En canvi, acceptem de totes totes l'afirmació perquè entenem el que ell volia dir amb l'expressió «art viu», que inclou també l'art d'abans de l'impressionisme (com podeu comprovar si repasseu entre d'altres no sols els escrits específics sobre Velázquez i la mística en l'art espanyol, sinó també les observacions sobre artistes anteriors a l'impressionisme en les pàgines del llibre citat). Així és com creiem que podem acceptar que, efectivament, hi ha un *motiu*, un *fil roig* que unix la seua dedicació com a capellà i com a amant de l'art en totes les seues formes (la pintura i l'arquitectura, però també la poesia i la música, el teatre i el cinema...).

2. ROIG, Alfons: «Pròleg», *Art viu del nostre temps*, Diputació de València, 1982, pàg. 10. Hi ha un text autobiogràfic, «Hacia la síntesis del arte sacro moderno en Europa», que Alfons va escriure en 1960 per sol·licitar una beca a la Fundació Juan March, on de manera formalment *acadèmica* expressa les seues preocupacions com investigador o estudiós de l'art sacre en aquell moment. Cf. el text en el catàleg *Alfons Roig i els seus amics*, Diputació de València, IVEI, 1988).

Art viu del nostre temps, 1982. Diputació de València

En els seus escrits, obertament i velada, hi ha molts suggeriments a favor d'esta *interpretació*, que explica el seu deler per l'art, primerament lligat a allò religiós i finalment a l'art viu sense més. Si voleu és l'itinerari d'un creient que vibra i evoluciona amb la vida del món que li ha pertocat viure. Ho direm d'altra manera: és l'itinerari d'un capellà que viu les vicissituds de l'Església en el segle xx, condensades en l'esdeveniment (preparació i resolució) del Concili Vaticà II.

Enmig d'este pelegrinatge és oportú recordar una cosa que li feia molta gràcia: se li dibuixava un somriure quan li deien que s'assemblava al papa Joan XXIII i també al poeta Rafael Alberti. Per tal de no allargar-nos, hem de recordar solament que el Concili (convocat per Joan XXIII el dia 25 de gener de 1959 amb la intenció «d'obrir les finestres de l'Església perquè puguem veure cap a fora i els fidels puguem veure cap a l'interior») es va iniciar el dia 11 d'octubre de 1962 i va concloure el dia 8 de desembre de 1965: era l'intent d'establir un diàleg sincer (l'emblemàtic *aggiornamento*) de l'Església amb el món.

L'any 1961, en l'article «La mística en el arte espanyol» escrivia Alfons:

La fe arrenca l'home de la seua tranquil·la seguretat personal i l'obliga a una peregrinació arriscada, tan llarga com la seua pròpia existència, i només rep ànims i esperances d'una llum oculta. Al patriarca Abraham –un gegant de la fe– Déu l'arrabassa de la civilització avançada de la Caldea per conduir-lo a través del desert cap a un país desconegut, la terra promesa, però on ell, personalment, no posseirà més que la tomba. Per la fe, doncs, si som nòmades i pelegrins en la terra que trepitgem, caminem també amb un

coneixement de Déu més secret, més íntim, que naix precisament de la nostra unió amb Ell.³

Creiem que este és un text autobiogràfic en el sentit que manifesta el *motiu* que l'ha guiat en el seu pelegrinatge vital. Potser algú pensarà que esta afirmació no concorda amb el primer text de l'any 1982 que hem citat. En els dos textos (i podríem afegir-ne molts més), però, hi veiem una similitud de l'actitud que *mou* i guia estos dos *conceptes*: tant la fe com l'art viu són una aventura arriscada, que obliga a deixar la tranquil·la seguretat personal, diguem *pietat dolçassa i anèmica*⁴ o *academicisme*, tant se val; aventura animada i esperançada per una llum oculta, obeint «la necessitat interior que significa ni més ni menys que seguir els preceptes ineludibles de l'esperit, que és font de vida».⁵

De fet, en el final de l'article es barregen els dos conceptes d'una manera ben curiosa:

Aventura arriscadíssima és l'art abstracte. Caminem cap a la realitat llunyana, profunda, desconeguda, cap al misteri. Les secretes afinitats d'aquest vol arravatat amb la mística són notòries. Kandinsky, amb l'entusiasme del vident, ho expressà en alguns dels seus escrits. En l'art abstracte veia sobretot la presència espiritual, tot afirmant que aquesta visió de l'art és una visió cristiana, amb els elements necessaris per a veure-hi l'acció cada vegada més intensa de l'Esperit Sant. Així pressentia una nova etapa per a la humanitat, d'alguna manera semblant a l'anunciada pels versos virgilians: *Magnus ab integro saeculorum nascitur ordo*. El foc de l'art abstracte ha pres furiosament en terres d'Espanya. Les seues flames –els pintors i els escultors espanyols– anuncien una cosa nova al món amb la gravetat del seu sentiment religiós, amb l'alè poderós del seu anhel místic, amb el seu passional sentit de la vida.⁶

3. AADD.: *Pintura Informalista en España a través de los críticos*, Madrid, Dirección General de Relaciones Culturales, 1961, 152 pp. Cf. l'article traduït, «La mística en l'art espanyol», en *Art viu del nostre temps*, op. cit., pàgs. 55-59, cita en pàg. 56.

4. ROIG, Alfons: «L'art d'avui i l'Església», *Art viu del nostre temps*, op. cit., pàg. 22.

5. ROIG, Alfons: «Clima i nit de Juli González», *Art viu del nostre temps*, op. cit., pàg. 84.

6. ROIG, Alfons: «La mística en l'art espanyol», *Art viu del nostre temps*, op. cit., pàgs. 58-59.

A qui va conèixer l'Alfons no li és estranya esta admiració per l'art abstracte com la flama que anuncia una cosa nova al món. La curiositat, però, és la manera com ho proclama: utilitza un vers de Virgili ben carregat d'història.

En efecte, este vers és l'inici de l'ègloga IV, que Virgili va dedicar a Gai Asini Pol·lió i que comença així:

Alcem un poc el to, oh muses de Sicília. No a tots plau l'homenatge de les humils plantes; celebrem els boscos, però dignes d'un cònsol. Heus aquí que acaba el temps marcat per la Sibil·la. Una edat completament nova, una gran edat va a nàixer; ens torna la verge i les lleis de Saturn, i el cel ens envia una raça nova. Beneïx, casta Lucina, l'infant que acaba de nàixer, que ha de transformar l'edat del ferro en edat d'or.⁷

En els seus escrits sobre els artistes Alfons solia introduir versos (habitualment de poetes contemporanis sense dir-ne el nom) per recolzar les seues reflexions sabedor que tots dos, l'artista i el poeta, busquen el mateix: «seguir els preceptes ineludibles de l'esperit, que és font de vida».⁸ En este sentit, el vers virgilià és una manera elegant per saludar l'art abstracte com l'inici d'una nova edat. Resulta, però, estrany que retrocedisca tant en el temps i que, a més, el cite en llatí. Fa la impressió que veladament hi ha alguna cosa que va més enllà de l'elegància erudita.

Alfons, bon estudiós de la tradició, devia ser conscient que el pasatge on es troba este vers ha estat interpretat per una bona part

7. Paul Valéry ho va traduir així: «Haussons un peu le ton, ô Muses de Sicile... À tous ne convient pas l'hommage d'humbles plantes. Célébrons les forêts, mais dignes d'un consul. Voici finir le temps marqué par la Sibylle. Un âge tout nouveau, un grand âge va naître. La Vierge nous revient, et les lois de Saturne, et le ciel nous envoie une race nouvelle. Bénis, chaste Lucine, un enfant près de naître, Qui doit l'âge de fer changer en âge d'or». La podeu trobar en l'estudi de Pierre Campion «Valéry traducteur de Virgile et lecteur de Mallarmé», en *L'Information littéraire*, setembre-octubre 1992, núm.4, pàgs. 12-21, amb unes reflexions ben interessants sobre la problemàtica de la traducció i del text poètic com *suggestors* de camins que el lector pot fer arran de les paraules de l'autor.

8. Roig, Alfons: «Clima i nit de Juli González», *Art viu del nostre temps*, op. cit., pàg. 84.

Juli González, 1941, aquarel·la, 10 x 20 cms *

de teòlegs com la premonició de l'adveniment de Jesucrist. Potser Alfons, alçant el vol, no es queda en la premonició literal, sinó en el seu sentit: l'encarnació (Déu es fa home) crea una nova visió de l'home i la seua relació amb Déu i el món, perquè amb Jesús els homes i el seu món (especialment els qui més sofriren) entren a formar part també de Déu, com deixen clar les *benaurances* (sempre presents en les reflexions d'Alfons al voltant de la taula de la capella de l'ermita). Una interpretació versemblant, si tornem a llegir el que escrivia Alfons en el catàleg de l'exposició d'obres de Juli González a Madrid (1960, creguem que era la primera individual a Espanya):

L'objectiu que pretenia Juli González era, senzillament, d'humanitzar el ferro. Millor dit: elevar-lo, transfigurar-lo. I el to d'aquesta cançó no ens sona a cosa cristiana? Des que el Verb es féu Carn a Natxaret, la garlopa, la serra i el martell –éssers humils– del fuster queden *divinitzats*.⁹

Així, allò natural (l'esperit) i allò sobrenatural (l'Esperit) formen una trama, una espècie de *continuum*, com deixa entreveure el final d'un article, de nou sobre Juli González:

9. Roig, Alfons: «Juli González», *Art viu del nostre temps*, op. cit., pàg. 80.

El secret de les seues 'obertes' escultures de ferro li l'arrabassà a la nit estrellada. La visió de la nit, com del món més real està, d'altra banda, dins la tradició grega de la religió còsmica. El ferro emprat en les seues escultures, procedent de no importa quin lloc, resta i monyó d'una creació humana, és per a ell l'expressió pura de l'estrella com a punt fix, concret i delimitat. Element material en darrer terme. Els espais creats entre els ferros, en canvi, són la presència de l'esperit, la presència del cel nocturn. La nit, en efecte, generadora activa, arrenca a cada cosa la seua presència pura: a la terra el seu aroma més agut, al mar el seu remor més musical i fins i tot a la ciutat els seus goigs i dolors més pregons. La nit i els seus ulls clars són força i testimoni de la germinació del món. Els 'ferros' de Juli González no voldran fer germinar un home millor? Sí. Els ferros dels barrots de la presó i el ferro del canó han de cantar com les reixes dels enamorats, com els aladres alegres, com els penells que dansen al capdamunt de les torres. A aquesta visió joiosa cal afegir la nota sàvia de la seua ironia i el batec recòndit del sentiment tràgic de l'existència.¹⁰

Tanquem ja esta divagació que no ha pretès més que proposar una perspectiva per a recórrer la biografia d'Alfons. La metàfora del *fil roig* al·ludix a l'element primari i primordial que trena el teixit de la vida ja acabada i que hem identificat com l'esforç d'Alfons Roig per ser fidel a l'Esperit en el seu pelegrinatge des de Bétera (1903) fins a Gandia (1987): entremig, el seu «magisteri subtil» (Joan Fuster) contra qualsevol forma de dogmatisme i academicisme i la seua ariscada aventura «derramant amb l'obstinació de l'aigua paraules vertaderes en temps d'impenetrable obscuritat» (María Zambrano).

10. ROIG, Alfons: «Clima i nit de Juli González», *Art viu del nostre temps*, op. cit., pàg. 85. Com ressona en estes paraules la traducció de l'ègloga que va fer Fray Luis de León: «*Un poco más alcemos nuestro canto, Musa, que no conviene a todo oído decir de las humildes ramas tanto. El campo no es de todos recibido, y si cantamos campo, el campo sea que merezca del Cónsul ser oído. La postrimera edad de la Cumea y la doncella virgen ya es llegada, y torna el reino de Saturno y Rea. Los siglos tronan de la edad dorada; de nuevo largos años nos envía el cielo y nueva gente en sí engendrada. Tú, Luna casta, llena de alegría, favorece, pues reina ya tu Apolo, al niño que nació en este día. El hierro lanzará del mundo él solo, y de un linaje de oro el más preciado el uno poblará y el otro polo*», cf. LEÓN, Fray Luis de: *Obras Completas castellanas*. BAC, Madrid 1951, pàgs. 1517-1518. No és moment de fer una divagació, però si es vol aprofundir sobre la relació entre l'esperit i l'Esperit, es pot rastrejar-ho en el llibre d'Henri de Lubac, *Le mystère du surnaturel*, París 1965.

Seguirem este itinerari:

1. De Bétera a Pinet: el pas per l'Orde Redemptorista.
2. De Pinet a València – L'esperit de la litúrgia (Guardini). Sant Joan de la Ribera, 1: l'acció litúrgica. El parèntesi de la Guerra Civil: Àvila. Sant Joan de la Ribera, 2: repensar l'acció litúrgica.
3. Roma.
4. València de nou.
5. Docència: viatges, articles i conferències – De l'espiritual en l'art (Kandinsky).
6. L'Ermita de Llutxent.

1. De Bétera a Pinet: el pas per l'Orde Redemptorista

«*Nací el 4 de julio del año 1903 en el pueblo de Bétera*»: així comença el *curriculum vitae* que Alfons va escriure en entrar en l'Orde Redemptorista l'any 1920 i que podeu llegir complet més endavant en l'apartat 2.1.1. Sobre el temps de la seua infantesa quasi mai no va voler parlar, segurament perquè, com va escriure en l'any 1979: «No he viscut mai dels records. Les imatges que tinc del passat són molt borroses i esmorteïdes i, amb una facilitat sorprenent, les trabuque». Tanmateix, al que escriu en l'esmentat currículum, cal afegir aquests notes:

Jo anava a l'escola nacional de Bétera.; estava situada al cim del carrer anomenat precisament de l'Escola. La costera del carrer la formava un pendent molt ràpid, que nosaltres pujàvem i baixàvem amb velocitat –així ens ho semblava– vertiginosa; quan es vencien els obstacles de les curses que sovint hi fèiem, un se sentia lliure i respirava fort. El senyor mestre –don Nicanor– era bo com el pa (quan el pa posseïa uns valors avui desconeguts) i vivia responsabilitzat del seu ofici de mestre. Dues circumstàncies feien amarga i trista la seua vida: les nostres grolleries i rebel·lies, i la pobresa i el

Paisatge de la Vall d'Albaida (Foto: J.Ph. Ramseyer)

no-res a què el condemnava la societat d'aleshores. No tinc vergonya de dir-ho. Cada dia me l'estime més a don Nicanor.¹¹

L'any 1914 va entrar a formar part de l'escolania del santuari del poble d'Agres, en la falda de la serra Mariola, on va viure fins el 1916, quan va entrar intern en el Seminari Conciliar Central de València, on va estudiar fins el 2 d'octubre de 1919, quan Alfons va arribar a la Casa-Noviciat de l'Orde Redemptorista de Nava del Rey (Valladolid).¹²

Segons la fitxa de 1920, firmada pel pare mestre Rafael Caveró i ratificada pel pare provincial Nicanor Mutiloa, que es troba en la *Relatio de novitiis ante professionem* del pares redemptoristes sobre Alfons Roig, el motiu de la seua vocació és la «*propria santificatio et aliorum salus*»; assenyala com qualitats «*bono ingenio ac optimo iudicio proeditus. Indole bona et sociabili. Sui amans, vanae gloriae proclivis, aliquanto imperiosus et irascibilis,*

11. ROIG, Alfons: «Això diuen que va ser i era... » dins AADD.: *Bandera Bandera*, València, 1979 [Catàleg de l'exposició que amb el mateix títol va presentar Artur Heras en la Galeria Temps de València].

12. Així apareix en la *Crònica Provincial dels Anales de la Provincia dels CSSR* [Redemptoristes], al t. 7, corresponent al curs 1918-1922.

pro circumstantiis affectuosus et gratus forsan plus aequo serius, pius, cultus, obsequiosus, affabilis, prudens; optima voluntate proeditus, paulis per tamen debili, indulgent, sensibilis»; té una actitud òptima: «*perfectionem ipsi demonstratam cum fervore de die in diem crescenti arripuit*»; és «*optimus religiosus ac lector. Aliis etiam officiis nostris satis perfecte fungi potest*».

Al cap d'un mes de postulant, el dia 13 de novembre vestí l'hàbit redemptorista, començant així el noviciat sota la tutela del P. Mestre Rafael Caveró; després de d'haver professat es va traslladar a Astorga (León) per començar els estudis teològics. El curs 1920-1921 és alumne de primer de filosofia amb el pare Joaquín Sprit com a prefecte i el pare Alonso com professor de filosofia, el pare Antonio Girón d'història i el pare Alfredo Sánchez de ciències. La biblioteca es va incrementar amb bons llibres de França: la patrologia completa de Migne, els clàssics de Rivadeneyra; també es va adquirir una màquina de cine portada de París. El segon curs de filosofia (1922-1923) va tenir de professor de filosofia al pare Segundo Miguel Rodríguez i al pare Otero de prefecte. El curs 1923-1924 cursa primer de teologia: els pares Otero i Prado, professors de dogma. El pare Gerardo Adriano Simón¹³ influïx molt en els estudiants fins la seua mort l'any 1924.

El dia 24 d'agost de 1924 el pare provincial Mutiloa firma una fitxa *Relatio de admittendis ad professionem perpetuam* on dona la seua aprovació per a la professió perpètua d'AR: «*Ingenium optimum, iudicium valde bonum; spiritus religiosus optimus; ratio agendi optima; idoneus; spes optima de perseverantia*».

El curs 1924-1925 cursa segon de teologia. El pare Juan Prado és professor de teologia, el pare Eduardo Pérez de Sagrada Escriptura i Ladislao Díaz de música. El curs 1925-1926 AR cursa primer de

13. Gerardo Adriano Simón [1888, Carballino de Sayago (Zamora)- 1924, Astorga] professà en l'any 1907 i s'ordenà el 1912. En l'any 1913-14 va estudiar en l'Institut Bíblic de Roma. Per la guerra europea deixà Roma on va tornar el 1922 per concloure els estudis, finalitzats els quals s'incorporà a Astorga com professor de Sagrada Escriptura; va escriure el manual *Prælectiones biblicae*. Fou un home molt culte i conreador de tots els sabers.